

Олжас Сүлейменов

Қыш кітап

Олжас Сүлейменов
Қыш кітап

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=22579718

ҚЫШ КІТАП:

Содержание

ҚЫШ КІТАП

4

Конец ознакомительного фрагмента.

17

ОЛЖАС СҮЛЕЙМЕНОВ

ҚЫШ КІТАП

ҚЫШ КІТАП

ОЛЖАС СҮЛЕЙМЕНОВ

(1936 жылы туған)

Бірінші қылмыс

Ақша қарда
қорғансыз-ақ бол адам!

Зәйтүн өскен жасыл тоғай – дара бақ.
Дара бақты әдемі ару аралап,
Отырды да көлеңкеде
Жеңімен
Сүртті бетін,
Көз жасы еді ол,

Қарама.

I

...Қола дәуір әңгімесі баяғы:
Нағыз былшыл, жоқ басы мен аяғы.
Перс деген құлы болды Шамхаттың –
Ол – храмның жезөкше бір саяғы.

Танаиса даласынан ілкіде
Ызғарлы жел соқты-дағы бір кілең,
Іштөренің храмына лап қойды
Жауынгерлер қолаңсасы мүңкіген.

Тиді әйелге қойға тиген бөрідей,
Дал-дұл болды талшыбықтай біреуін
Ұстап еді,
Екен жаны сірідей.

Қашырамын деп келсе де құтынды,
Бүтін сақтап қалды ару бүтінді.
Іздемей-ақ өткел тапқан адамға ол
Асыл тас пен алтын беріп құтылды.

II

Парсы қайтты?
Шыдау бұған онай ма?
Арашаға жүгірмеді алайда.
Дулатқа да көтермеді қылышын,
Ол асықты киелі көк тоғайға.

Одан мұндай әрекетті кім күтті.
Тас түбінен өзіне көр үңгіпті.
Содан кейін
Көне қола қанжарын
Қабырғаның арасына сүңгітті.
Шамхат болса соның бәрін көріпті.
Сүйретіліп жетіпті де
Өлікті –
Сүйіктісін
Жерлепті өзі,
Мықты ғой
Ассирия арулары көрікті!

III

Ишбақамыз тірі жан жоқ қасында

Сол аруды байқап қалды расында.
Отыр екен дефненің¹ түбінде ол,
Гүл жамылған жас қабірдің басында.

«Жанға тиме жанындағы өліктің»
Депті скифтер
Және тимей келіпті.
Көрмей оны қалмады хан,
Көрген соң
Кете алмады,
Одан бетер желікті.

IV

Көз жұмулы,
Иығында тау қайғы,
Желкесінде қою шашы аунайды.
Сол күйінде тән құдайы,
Яки
Тәңірия Іштөреден аумайды.

Ассирия. Тапа-тал түс. Ойлы аспан.
Бал арасы гүлге қонып жайғасқан.
Скифтердің табанының астында
Үнсіз-түнсіз тоқ қалалар май басқан.

---

¹ Дефне – лавр ағашы.

Қырғыннан соң әлем іштей күрсініп,
Дем алғандай қылып етпестен тұр сұлық.
Құмарлықтың арғымағы арындап,
Солқылдайды шеке тамыр – тіршілік.

Гүл құмартқан бал арадай сабылып,
Ұмтылды хан,
Ұмтылды хан қағынып.
Бал араның көлеңкесін сезгеннен
Түнерді де
Қалды әлгі гүл жабылып.

Бал арасы туралы елік сөйлейді

Жел жұлқылап жауқазынның желегін,
Бір қышқылтым жұпар сезіп келемін.
Есі кетіп ұмтылғанда
Теңселді
Астында гүл түк-түк болған дененің.

Тыныштыққа қойны толы бақтардың,
Зыңлдайды жез сауыты көкнәрдің.
Ызындайды бал арасы
Нәр берген
Қызғалдақтың көп күнәсін жоқтар кім?!

О, Ішбақа,
Қайнар сезім қазаны.
Оған сенбе,
Араға сен жазалы.
Жаныңды сол шаққан кезде
Баяғы
Уға айналар бал сезімнің азабы.

V

Шамхат шерлі шайқалғандай тұнығы.
Сүймегенмен күйдіреді бұл үміт:
«Мүмкін маған көзі түсер
Сол сәтте
Ғашық болар,
Өліп-өшер,
Соны күт!»

Дарақылық.
Керегі жоқ құмартып.
Бар пәлеміз көрінеді мұнартып.
Байқасын деп тілей көрме,
Қайтесің –
Көргенінен көрмегені көп артық.

VI

Гүл мен тәнқұмарлықтың көк шыбыны
арасындағы әңгіме

– Ұятсыз бал сұрамайды жасыңды,
Ә дегеннен айналдырар басыңды.
Ал мен гүлмін
Нұр сәуледен жаралған,
Демек күннен алған бүкіл асылды.

Мен шырынмын,
Мендегінің бәрі өзге.
Бал боп әлі құйылмаған кәрезге.
Бал ғажап қой
Қиып түсер қылыштай,
Кейде бірақ ұқсайды ол мерезге.

Иә, гүлмін.
Қауіпті жер бұл ара.
Маған қонған ажал табар шінара.
Батсын шыбын құмарлықтың балына,
Шыбын емес,
Келмек маған ұлы Ара.

Шалғындағы жапырақ пен шөп егіз.
Осыларды тіліменен ала өгіз

Балшарапқа су қосқандай
Қосып жеп,
Гүлге жақын келіп қалды,
Елеңіз.
...Ал шыбынның не дегені беймәлім!

VII

– Бір өзінді, – деді хан бір ойқастап, –
Аяқтарды тіреп қойып қой тасқа,
Көрсек дейміз,
Сыңғырласын жер-төсек
Сияқты бір сынған шыны айқаста.

Елік енді Ассирия бұқасы, яки Іштөре тәңірияның ашынасы туралы айтады

Мен өзіннен көз ала алмай қалдым да,
Бәрін ұмытып қипақтадым алдыңда.
Мені әкелген құштарлықтың бұқасы,
Неге бізге аунамасқа шалғында?!

Жыр моншағы от құшағын жая ма,

Құмарлықтан бас тарта алман саяда.
Сыңғырлайды ұйқастардың шашбауы,
Бізге неге жолықпасқа маяда.

Құштарлықтың бұқасы ғой
Есіме
Сені салған,
Бақтағы гүл – несібе,
Майлы сүтін аямайды кокостар,
Жолай алар емеспін мен төсіне.

VIII

Шамхат кетті ұятына сүйеніп,
Екі көзі – сырдың екі тиегі:
Жанып тұрған екі үлкен шар,
Кірпіктер –
Соны құшқан қоңыздардай киелі.

Қара жерге тиер-тимес өкшесі!
(Басқалар да солай басып өтсеші!)
Бұлт-бұлт етіп
Бір-екі пұт алтындай
Көздің құртын оятады бөксесі.

Отқа сенген кездерде бір қысталаң,

Бейшара құл,
Есекпен бір қыстаған
Терлегенде
Ыстық суға жуғандай
Бұрымдарды уыстап бір ұстаған.

Жатқан кезде сипап оның сауырын
Өңешіне көз жүгіртіп,
Бауырым,
Қараңғыда көре білген
Арудың
Қуанышты бүлкілдеген бауырын,

Ажал оғы қадалғанда төсіне
Үн шығармай –
Төзім емей осы не?! –
Қайтарғыш ер,
Тойтарғыш қыз –
Тайпасын
Түгелімен түсірген тез есіне

Қаһарман құл,
Білем саған жақпасын:
«Келгенде олар кекжеңдетіп ат басын,
Ару ерді қоздырып бір
Нәпсінің
Айқара ашып тастағанын қақпасын».

Бұл Ішбақа бір саспаған майданда

Ерді аруға,
Моп-момақан қойдан да.
Бір аттаған екі аттайды, әрине,
Тоқта, батыр,
Тоқта, батыр, ойлан да!

Жоқ, болмады.
Үшінші рет аттады.
Төртінші рет,
Бесінші рет...
Қап! Тағы!
Сегізінші қадамын ел айтады
Ең бірінші қадамы деп бақтағы.

Митындаған есекке көз салдың ба?
Салған жоқсың,
Салған болсаң, қал мұнда.
Тұрады ылғи арындаған арғымақ
Жалынды ердің жанарының алдында.

Бұйрық беріп арғымаққа тақыммен,
Құйғытқанға не жетеді!!!
Қатынмен...
Бұл өмірде асқан сұмдық жоқ енді
Мына жайтқа куә болған сәтіңнен!

Келеді ол аттай тұсау салынған.
Қорамсағы,
Дулығасы алынған

Өзіне-өзі разы емес,
Қасқырдай
Қошқардан бір тұсақ сұрап жалынған.

Барады ару айы туған оңынан
Жұпар шашып бұрымынан,
Қолынан.
Сүмірейіп келеді еріп батырың
Сайгүліксіз
Жезөкшенің соңынан...

Айыптау

Найзаға шаншып жоғары көтергенде арғы атамыз Ке-
не-Сарының айқайлап айтқаны:

«Ішқозылар, енселі де иықты,
Мен олардан найза бойы биікпін!
Жүрмеңіздер жауға тұқым қалдырып,
Өз ұрпағың кетер онда қаңғырып!»
Хан қыздарын қызықтаса ол аймалап,
Батыр скиф қаптар еді айнала!
Ол өзі де біраз тірі жүрер-ді,
Қаһарлы да, қайратты да, жігерлі,
Мұндай сөзге елтімеді ол бірақ,
Өлген артық жүргеннен де болбырап!
Шамырқанып, ұстарасын үшкіріп,

Тастады тез өзін өзі піштіріп!
Қалды сақтап ол осылай тайпасын,
Ал сен, ханым, басқа әңгіме айтасың!
Сен дайынсың абыройыңды ашуға,
Тірлік үшін ұрығыңды шашуға!

Екінші қылмыс

Ақша қарда қорғансыз-ақ
бол адам!

I

Сөйтіп Ішқұз тайпасының көсемі
Ер боп шықпай,
Ез боп шықты деседі.
Шамхат бұрын
Пұтханада болыпты
Абыздардың тулағы мен төсегі.

Қиқулатып келгенше ерлер көптеген

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.